

דף נחונים, יולי 2013

אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית

נחוני מעקב יש דין

רקע

כמדי שנה, ארגון יש דין מפרסם דף נחונים ובו ממצאים עדכניים על תוצאותיהן של חקירות המתנהלות במחוז ש"י (שומרון ויהודה) של משטרת ישראל, בנוגע לעבירות פליליות של אזרחים ישראלים כלפי פלסטינים ורכושם בשטחי הגדה המערבית.

המעקב המתמשך אחר הליכי החקירה ותוצאותיה מצוי בלבו של פרויקט רב-שנתי של הארגון, שמטרתו לחזק את הליכי אכיפת החוק על אזרחים ישראלים - מתנחלים ואחרים - המעורבים בפגיעה בפלסטינים וברכושם, מתוך תפיסה עקרונית הגורסת כי על ישראל מוטלת החובה החוקית והמוסרית להגן על תושבי השטחים הכבושים שתחת שליטתה. לצורך כך, חברי הארגון מסייעים לנפגעי עבירה פלסטינים להגיש תלונות במשטרת ישראל, ולאחר שנפתחת חקירה, הצוות המשפטי של הארגון מלווה אותה ומתעדכן בהתקדמותה ובתוצאותיה.

במסגרת הפרויקט עקב יש דין בשמונה השנים האחרונות אחר תוצאות החקירה ב-938 תיקים שנפתחו ביחידות השונות של משטרת מחוז ש"י, בעקבות תלונות שהגישו פלסטינים בסיוע יש דין. מסמך זה אינו מסכם את תוצאות החקירה בכל האירועים הפליליים שבהם פגעו אזרחים ישראלים בפלסטינים וברכושם, אלא מהווה מדגם רחב היקף של עבודת מחוז ש"י בתחום זה. חשוב לציין כי הנתונים המוצגים בדף זה הם תוצאה של מעקב אחר חקירות שבהן התנאים והנסיבות מוטים מראש לטובת גורמי אכיפת החוק ופועלים לטובתם, שכן אנשי הצוות של יש דין מהווים גורם מתווך ומקשר בינם ובין המתלוננים הפלסטינים, ופעמים רבות אף מסייעים בקידום החקירה באמצעות הבאת העדים ומסמכים רלבנטיים ליחידות החוקרות, ככל שהם נדרשים לכך על ידי גורמי החקירה והתביעה המטפלים בתלונות. ללא סיוע בהגשת תלונה מצד גורמים ישראליים, ובראשם ארגוני זכויות אדם, יכולתם של פלסטינים להגיש תלונה במשטרת ישראל או לעקוב אחר תוצאות החקירה בעניינה היא כמעט אפסית.

ממצאים עיקריים

הנתונים העדכניים מלמדים כי בין השנים 2005-2013, רק 8.5% מתיקי החקירה שנפתחו במחוז ש"י בחשד שישראלים פגעו בפלסטינים או ברכושם הסתיימו בהגשת כתב אישום. בחינת הנסיבות שבהן נסגרו תיקי החקירה במשטרת מחוז ש"י מעלה כי כ-84% מהתיקים שבהם התקבלה החלטה סופית נסגרו בשל כישלון המשטרה בחקירה - רובם המכריע בשל כישלון החוקרים לאתר את העבריינים או לאסוף ראיות מספיקות להעמדה לדין, ומקצתם בעקבות אובדן תלונות וסגירת תיקים בעלת "אין אשמה פלילית", אף שפעולות החקירה בהם לא מוצו.

הנתונים המוצגים להלן מתווספים לנתונים שנאספו ביש דין מאז 2005 ופורסמו מעת לעת על ידי הארגון.¹ הנתונים החדשים זהים כמעט לממצאי יש דין בעבר, ולכן משמעותם היא כי גם בשנה האחרונה לא חל שיפור ביכולתה של משטרת מחוז ש"י לחקור

1 נתונים קודמים של מעקב יש דין פורסמו בדוחות יש דין מראית חוק: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית (יוני 2006) ומעט מדי ומאוחר מדי: פיקוח פרקליטות המדינה על חקירת עבירות אזרחים ישראלים נגד פלסטינים בשטחים (מאי 2008). נתוני המעקב באותם דוחות נשענו על חקירות של 92 ו-205 תיקים בהתאמה; נתונים נוספים פורסמו בדפי הנתונים מעקב יש דין - אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית (פברואר 2011, מרס 2012), שהנתונים בהם נשענו על מעקב אחר 642 ו-781 תיקים בהתאמה.

עבירות של אזרחים ישראלים כלפי פלסטינים ורכושם. הכישלון המתמשך של מחוז ש"י בתחום זה נובע משורה של ליקויים וכשלים מערכתיים בניהול החקירות, כפי שנסקרו בהרחבה בדוח "מראית חוק" שפרסם יש דין ב-2006. הדוח הצביע על כך שיותר ממחצית מהחקירות שנבחנו התאפיינו ברשלנות, חוסר מקצועיות, מיעוט פעולות חקירה ואי-עמידה בסטנדרטים מקובלים של חקירה.²

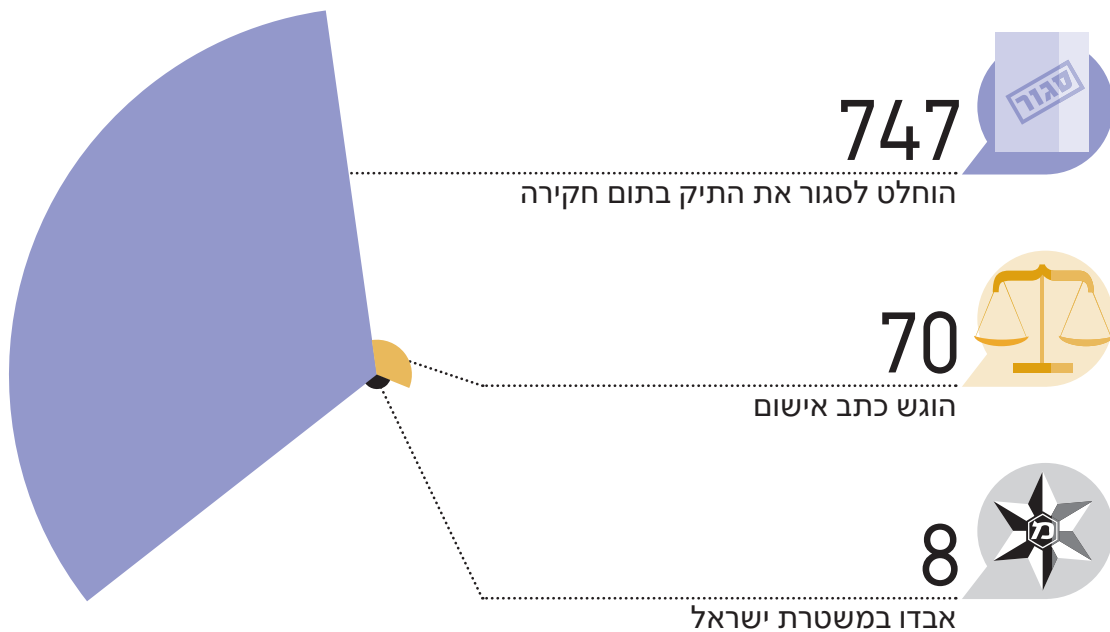

התוצאה ברובן המכריע של חקירות המשטרה: החלטה לסגור את התיק

יש דין עוקב אחר 938 תיקי חקירה שהתנהלו ועדיין מתנהלים במשטרת מחוז ש"י. מתוכם, 113 תיקים עדיין נמצאים בשלבים שונים של טיפול וחקירה, וב-825 תיקים התקבלה החלטה סופית על ידי גורמי החקירה והתביעה, כך שניתן להתחקות אחר התוצאה בהם:

- ב-70 מתיקי החקירה שנפתחו עד היום הוגשו כתבי אישום נגד נאשמים (8.5% מהתיקים שהטיפול בהם הסתיים);
- 747 תיקים נסגרו בתום החקירה בלי שהוגש כתב אישום נגד חשודים (90.5% מהתיקים שהטיפול בהם הסתיים);
- 8 תיקים אבדו במשטרת מחוז ש"י ומעולם לא נחקרו, חמישה מתוכם בשנה שעברה.

מצב תיקי החקירה שהטיפול בהם הסתיים

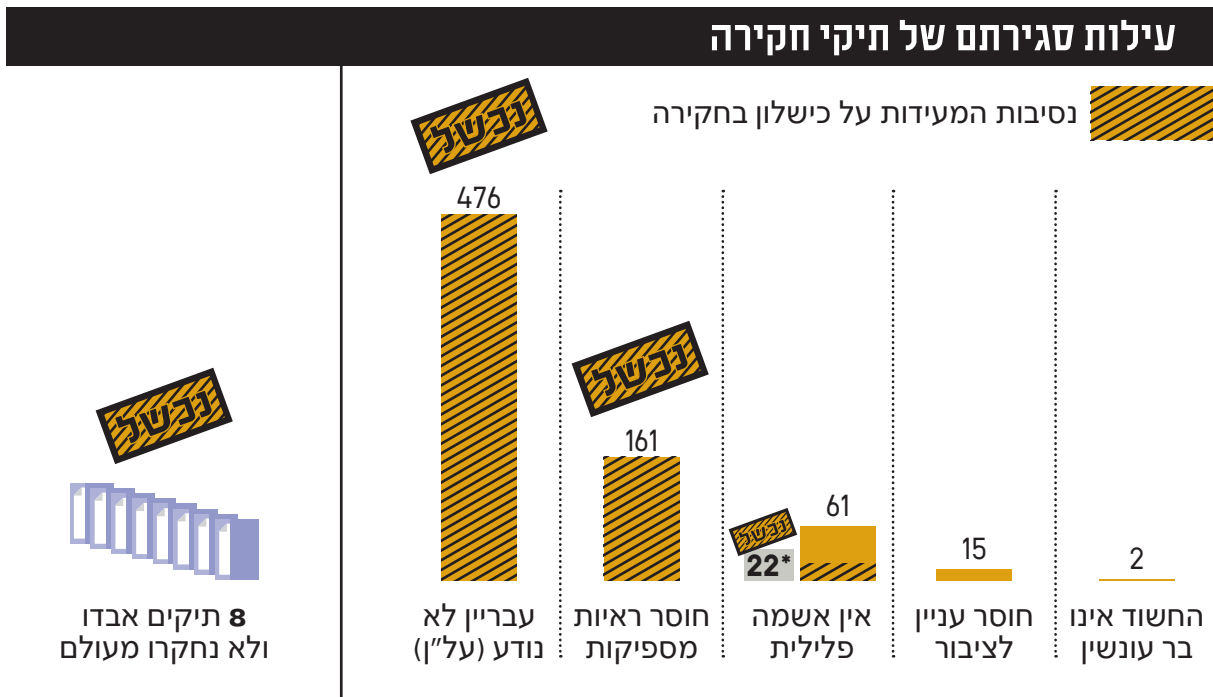
2 לפירוט הכשלים והליקויים שנמצאו ראו מראית חוק: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית, יש דין, יוני 2006, עמ' 75-97.

הסיבה העיקרית לסגירת תיקי החקירה: כישלון המשטרה לאתר את העבריינים או לאסוף ראיות

לאחר סגירתו של תיק חקירה, על משטרת ישראל להודיע למתלונן על ההחלטה לסגור את התיק,³ וכן לפרט את העילה לסגירתו, מתוך תשע עילות הקבועות בחוק.⁴ מבין 747 תיקי החקירה במעקב יש דיין שנסגרו, ב-32 תיקים משטרת מחוז ש"י לא מסרה ליש דיין מהן עילות הסגירה. יתר 715 התיקים נסגרו בעילות שונות, המעידות על טיבן של תוצאות החקירה, כמפורט להלן.

- 476 תיקים נסגרו בעילת "עברייין לא נודע" (על"ן), המעידה על כישלונה של המשטרה באיתור חשודים בביצוע העבירות;
- 161 תיקים נסגרו בעילת "חוסר ראיות מספיקות", בשל כישלונם של החוקרים לאסוף ולגבש ראיות מספיקות להעמדה לדיון של חשודים שאותרו;
- 61 תיקים נסגרו בעילת "אין אשמה פלילית", שמשמעותה כי לא בוצעה עבירה פלילית או שלחשוד אין כל קשר לעבירה שבוצעה; מתוכם, ב-22 תיקים ערער יש דיין על ההחלטה, משום שהצוות המשפטי שבחן את התיק סבר שההחלטה לסגור את התיק בעילה זו היא בלתי סבירה;
- 15 תיקים נסגרו בעילה "היעדר עניין לציבור";
- 2 תיקים נסגרו בעילה "העברייין אינו בר עונשין".

פילוח הנסיבות שבהן נסגרו תיקי החקירה מצביע על כך ש-637 תיקי חקירה נסגרו בעילות "עברייין לא נודע" ו"אין ראיות מספיקות", ו-22 תיקים נסגרו בעילה "אין אשמה פלילית", אך בחינה מעמיקה שלהם הראתה כי החקירה לא מוצתה ועל כן הוגש ערר על סגירתה. 8 תיקים אבדו במשטרת ישראל ומעולם לא נחקרו. משמעות נתונים אלה היא כי מסך כל התיקים שטיפול גורמי החקירה והתביעה בהם הסתיים ותוצאתם נמסרה ליש דיין, 84.1% נסגרו בשל כישלון המשטרה בחקירה.

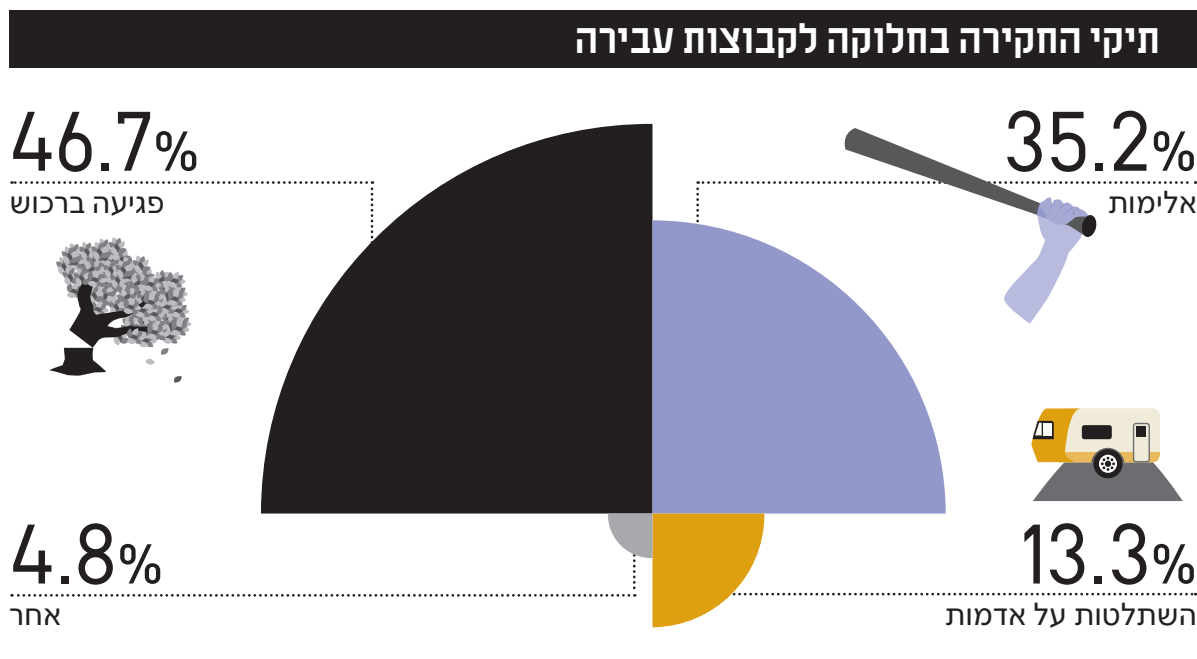
*הוגש ערר על ההחלטה לסגור את התיק

3 סעיף 63 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982, ס"ח 1043. http://www.nevo.co.il/law_html/law01/055_096.htm#Seif188

4 פקודת משטרת ישראל מפרטת תשע עילות שבגינן רשאי התובע המשטרתי להורות על סגירת תיק חקירה: היעדר אשמה, העברייין לא נודע, חוסר ראיות מספיקות, אין במשפט עניין לציבור, מות החשוד או הנאשם, התיישנות העבירה, קטינות, אי-שפיות הדעת, יש רשות אחרת המוסמכת לחקור. ראו פקודת משטרת ישראל, פקודת המטא"ר 14.01.50: סמכות תובע משטרתי לסגור תיק חקירה: <http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/4B4F6000-AE76-43E3-A4FF-7779D5E17E0F/20100/6083.pdf>

פילוח התיקים לפי קבוצות עבירה: כישלון החקירה בולט במיוחד בתחום הפגיעה ברכוש

במסגרת המעקב אחר תיקי החקירה בעבירות של פגיעת ישראלים בפלסטינים, יש דין מחלק את התלונות הנחקרות לארבע קטגוריות עיקריות של עבירה: אלימות, פגיעה ברכוש, השתלטות על אדמות פלסטיניות, וקטגוריה הכוללת עבירות מתחומים אחרים.

פגיעה ברכוש

מתוך 938 תיקי חקירה הנסקרים בדף נתונים זה, 438 תיקים (46.7%) עניינם בתלונות של פלסטינים על גרימת נזק לרכושם. חקירות אלה כוללות עבירות של הצתה, גניבה, פגיעה ברכוש, כריתת עצים או פגיעה בגידולים אחרים, גניבת יבול חקלאי ועוד.

ב-377 תיקי חקירה שעניינם עבירות רכוש הסתיים הטיפול. מתוכם, 361 תיקים (95.8%) נסגרו בתום החקירה, ב-13 תיקים (3.4%) הוגשו כתבי אישום נגד נאשמים, ו-3 תיקים אבדו במשטרת מחוז ש"י ולא נחקרו מעולם. **בתחום עבירות הרכוש בולט במיוחד כישלונה המתמשך של משטרת מחוז ש"י למצות את החקירה ולהביא להגשת כתבי אישום נגד חשודים.** מתוך 366 התיקים שבהם הסתיים הטיפול ותוצאות החקירה ידועות ליש דין, 341 תיקים (93.2%) נסגרו בנסיבות המעידות על כישלון החקירה: 336 תיקים נסגרו בעילות "עברייני לא נודע" ו"חוסר ראיות מספיקות", 3 תיקים אבדו, ושני תיקים נסגרו בעילת "אין אשמה פלילית" ויש דין ערער על ההחלטה לסגורם.⁸

אלימות

מבין 938 תיקי החקירה שבמעקב יש דין (35.2%) עניינם אלימות של אזרחים ישראלים כלפי פלסטינים בגדה המערבית. אירועי האלימות כוללים מקרי ירי, הכאה, יידוי אבנים, תקיפה באמצעות אלות, סכינים או קתות רובה, דריסה, אימים ועוד.

ב-294 תיקי חקירה שעניינם עבירות אלימות הסתיים הטיפול. מתוכם, 248 תיקים (84.4%) נסגרו בתום החקירה, ב-42 תיקים (14.3%) הוגשו כתבי אישום נגד נאשמים, ו-4 תיקים אבדו במשטרת מחוז ש"י ולא נחקרו מעולם. **שיעור הכישלון של משטרת מחוז ש"י בחקירת עבירות אלימות הוא 81.7%.** מתוך 278 התיקים שבהם הסתיים הטיפול ותוצאות החקירה ידועות ליש דין,⁹

8 ב-11 תיקים לא נמסרה ליש דין עילת הסגירה.

9 12 תיקים נוספים שעניינם עבירות רכוש נסגרו בעילות שאינן מעידות בהכרח על כישלון או הצלחה בחקירה: "חוסר עניין לציבור" (3 תיקים), "אין אשמה פלילית" (7 תיקים) ו"העברייני אינו בר עונשין" (2 תיקים).

10 ב-16 תיקים לא נמסרה ליש דין עילת הסגירה.

227 תיקים נסגרו בנסיבות המעידות על כישלון החקירה: 217 תיקים נסגרו בעילות "עברין לא נודע" ו"חוסר ראיות מספיקות", 4 תיקים אבדו, ו-6 תיקים נסגרו בעילת "אין אשמה פלילית" ויש דין עירער על ההחלטה לסוגרם.¹¹

השתלטות על אדמות פלסטיניות

125 תיקי חקירה שבמעקב יש דין (13.3%) נפתחו בעקבות תלונות הנוגעות לניסיונות של ישראלים להשתלט על אדמות פלסטיניות, באמצעות גידור, עיבוד, הצבת מבנים, קרוואנים או חממות, סילוק פלסטינים מחלקותיהם, מניעת גישה מפלסטינים לאדמותיהם, הסגת גבול ועוד.

ב-111 תיקי חקירה שעניינם השתלטות על אדמות הסתיים הטיפול. מתוכם, 96 תיקים (86.5%) נסגרו בתום החקירה, ב-14 תיקים (12.6%) הוגשו כתי אישום נגד נאשמים, ותיק אחד אבד במשטרת מחוז ש"י ולא נחקר מעולם. **בתחום העבירות הנוגעות להשתלטות על אדמות פלסטיניות, שיעור הכישלון בחקירה של משטרת מחוז ש"י הוא 61.1%**. מתוך 108 התיקים שבהם הסתיים הטיפול ותוצאות החקירה ידועות ליש דין,¹² 66 תיקים נסגרו בנסיבות המעידות על כישלון החקירה: 56 תיקים נסגרו בעילות "עברין לא נודע" ו"חוסר ראיות מספיקות", תיק אחד אבד, ו-9 תיקים נסגרו בעילת "אין אשמה פלילית" ויש דין עירער על ההחלטה לסוגרם.¹³

עבירות אחרות

45 תיקי חקירה שבמעקב יש דין (4.8%) נוגעים לעבירות אחרות, שאינן נופלות בתחום שלוש הקטגוריות שהוזכרו לעיל. עבירות אלה כוללות הרג של בעלי חיים, חילול מסגדים ובתי קברות, הזרמת שפכים לאדמות חקלאיות של פלסטינים, השלכת פסולת באדמות של פלסטינים ועוד.

ב-43 תיקי חקירה העוסקים ב"עבירות אחרות" הסתיים הטיפול. מתוכם, 42 תיקים (97.7%) נסגרו בתום החקירה, ובתיק אחד הוגש כתב אישום אך הוא נמשך מאוחר יותר על ידי התביעה. **שיעור הכישלון של משטרת מחוז ש"י בחקירת עבירות אלה מסתכם ב-80.5%**. מתוך 41 התיקים שבהם הסתיים הטיפול ותוצאות החקירה בהם ידועות ליש דין,¹⁴ 33 תיקים נסגרו בנסיבות המעידות על כישלון החקירה: 28 תיקים נסגרו בעילות "עברין לא נודע" ו"חוסר ראיות מספיקות", ו-5 תיקים נסגרו בעילת "אין אשמה פלילית" ויש דין עירער על ההחלטה לסוגרם.¹⁵

11 9 תיקים נוספים שעניינם עבירות אלימות נסגרו בעילות שאינן מעידות בהכרח על כישלון או הצלחה בחקירה: "חוסר עניין לציבור" (4 תיקים), ו"אין אשמה פלילית" (5 תיקים).

12 ב-3 תיקים לא נמסרה ליש דין עילת הסגירה.

13 28 תיקים נוספים שעניינם עבירות אלימות נסגרו בעילות שאינן מעידות בהכרח על כישלון או הצלחה בחקירה: "חוסר עניין לציבור" (6 תיקים), ו"אין אשמה פלילית" (22 תיקים).

14 בשני תיקים לא נמסרה ליש דין עילת הסגירה.

15 שבעה תיקים נוספים שעניינם עבירות אלימות נסגרו בעילות שאינן מעידות בהכרח על כישלון או הצלחה בחקירה: "חוסר עניין לציבור" (2 תיקים), ו"אין אשמה פלילית" (5 תיקים).